

Д. О. Харечко, кандидат наук з державного управління, старший викладач кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

Ю. П. Пронюк, аспірант кафедри публічного управління та адміністрування Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

О. П. Гентош, асистент кафедри права Львівського національного університету ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

ОСОБЛИВОСТІ ДЕРЖАВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ В ПЕРІОД КАРАНТИННИХ ОБМЕЖЕНЬ ТА ЕПІДЕМІОЛОГІЧНИХ ЗАГРОЗ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ ПАНДЕМІЧНИХ ВИКЛИКІВ В УКРАЇНІ

З початку розповсюдження пандемії COVID-19 служби соціального захисту працюють безперервно та ефективно, надаючи підтримку окремим особам та сім'ям відповідно до епідемічної ситуації, захищаючи становище людей та сімей із груп особливо високого ризику, також надають необхідну допомогу відповідно до своїх компетенцій. З огляду на загальну безпеку здоров'я працівників щодо всіх громадян, включаючи клієнтів служби захисту, було вжито низку заходів та прийнято чіткі правила дії. У багатьох державах було вирішено, що обслуговування громадян може відбуватися тільки після попереднього запису за телефоном або електронною поштою.

Спочатку ніхто не міг передбачити наслідки, які в кінцевому підсумку спричинить коронавірус як гостра респіраторна хвороба. Зокрема, працівники центрів соціального захисту побачили необхідність організації допомоги людям та сім'ям, які користуються системою соціальної підтримки. В осіб, які не отримують належної підтримки, можуть виникнути серйозні порушення в когнітивному та поведінковому функціонуванні. Матеріальна та нематеріальна підтримка, надана службами соціальної допомоги в умовах пандемії COVID-19, стала викликом для всього зайнятого персоналу, зокрема для соціальних працівників, координаторів сімейної опіки та піклування.

Діючи превентивно, було прийнято рішення тимчасово скоротити безпосереднє обслуговування клієнтів до мінімуму, змінивши лише форму обслуговування. Розгляд заяв, надання пільг і надання консультацій спеціалісти проводили насамперед в електронному форматі. Крім того, в системі соціальної допомоги необхідно впроваджувати заходи для покращення ефективності служби соціального захисту. Вони включають, серед іншого, інформацію про способи надання послуг, отримання та розгляд питань і доставки кореспонденції, адресованої службі соціального захисту та можливість для людей і сімей скористатися дистанційною психологічною допомогою, яку надають психологи.

У цьому контексті розглядається питання підтримки та соціального забезпечення в умовах пандемії COVID-19 як виклику для соціальних служб. Важливим є представити не лише діяльність служби, а й реалізацію форм підтримки, співпрацю з іншими суб'єктами соціальних служб та роль соціального працівника в даній ситуації. Поширення коронавірусу в державі та оголошення надзвичайної ситуації реорганізує роботу органів соціального захисту населення як з точки зору забезпечення життя та здоров'я персоналу, так і норм надання пільг, розроблення чітких та прозорих процедур розгляду справ в умовах карантинних обмежень та ризику зараження.

Ключові слова: епідеміологічні загрози, державна соціальна політика, пандемічні впливи, соціальні працівники, карантинні обмеження, допомога.

D. O. Kharechko, Yu. P. Proniuk, O. P. Gentosh. Features of the state social policy in the period of quarantine restrictions and epidemiological threats at the present stage of pandemic challenges in Ukraine

Since the beginning of the COVID-19 pandemic, social services have been providing uninterrupted and effective assistance to individuals and families in response to the epidemic, protecting the situation of people and families at high risk, and providing the necessary assistance in accordance with their competencies. In view of the general health of workers, a number of measures have been taken and clear rules of procedure have been taken for all citizens, including clients of the protection service. Direct customer service was excluded, and it was decided that in exceptional cases, customer service may take place in designated premises of the social security service, but only after prior registration by phone or e-mail.

At first, no one could have predicted the consequences that the coronavirus would eventually cause as an acute respiratory illness. In particular, employees of social protection centers saw the need to help people and families who use the social support system. People who do not receive proper support can develop serious cognitive and behavioral disorders. Thus, the emotional, material and intangible support provided by social services in the context of the COVID-19 pandemic has been a challenge for all staff employed, in particular for social workers, family care and care coordinators.

Acting preventively, it was decided, in particular, to temporarily reduce direct customer service to a minimum, changing only the form of service. Applications, benefits and consultations with specialists were considered primarily in electronic format. In addition, the social assistance system needs to implement measures to improve the efficiency of the social protection service. These include, inter alia, information on how to provide services, receive and consider questions and deliver correspondence addressed to the social security service and the opportunity for people and families at risk of crisis or experiencing various difficult or crisis situations to benefit from remote psychological assistance, provided by psychologists employed in the social protection service.

In this context, support and social security in the context of the COVID-19 pandemic are seen as a challenge for social services. It is important to present not only the activities of the service, but also the implementation of forms of support, cooperation with other actors in social services and the role of the social worker in this situation. The spread of the coronavirus in the country and the announcement of a pandemic are reorganizing the work of social protection bodies, both in terms of ensuring the lives and health of staff, and the rules for granting benefits, developing clear and transparent procedures for quarantine and risk of infection.

Key words: epidemiological threats, state social policy, pandemic effects, social workers, quarantine restrictions, assistance.

Постановка проблеми. У період пандемії COVID-19 громадяни можуть розраховувати на різноманітну допомогу, адаптовану до індивідуальних потреб та надану кваліфікованими спеціалістами, включаючи координаторів сімейного патронатного піклування. У період загрози пандемії з'явилося багато ініціатив знизу вгору, які також слід розглядати як специфічні форми підтримки. Система заходів, спрямована на підтримку сімей, які отримують соціальну допомогу, є незамінним елементом, що позитивно впливає на почуття безпеки та добробуту громадян.

Зазначені форми підтримки є найбільш очікуваними та необхідними в нинішніх умовах, введені дії дозволяють ідентифікувати особисте, сімейне та матеріальне становище особи, яка звертається за соціальною підтримкою під час пандемії [6]. Це стосується, зокрема, громадян, які потрапили на карантин через підозру на інфекційне захворювання, статус цих осіб визначається на основі комунікації із соціальним працівником, аналізу документів або заяв, надісланих в електронному вигляді. Загроза пандемії призвела до того, що відвідування соціальних працівників на місцях було зведено до мінімуму, а всі питання вирішувалися в електронній формі, таким чином, соціальні працівники намагалися встановити безпечне становище в найскладніших ситуаціях.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналізуючи державну соціальну політику в період пандемічних викликів, необхідно усвідомити важливість професійних ролей соціального працівника під час епідеміологічних загроз. У небезпечних ситуаціях працівники служби соціального захисту залишаються на роботі та, незважаючи на триваючу епідемію вірусу SARS-CoV-2, вживають постійних заходів, щоб допомогти та підтримати людей [2]. Важливим елементом повсякденної роботи під час пандемії працівників служби соціального захисту є співпраця з місцевими громадами. У межах цієї співпраці соціальні працівники на основі відповідних списків устанавлюють комунікацію з людьми, яким може знадобитися допомога під час загрози епідемії.

Враховуючи самотніх, літніх людей, інвалідів, людей у найскладнішому становищі, які не можуть впоратися самотійно, під загрозою різноманітних заходів, які здійснюють соціальні працівники та інші спеціалісти, потрібно звертатися до всіх громадян населеного пункту за допомогою доступних засобів електронного зв'язку. Це надає необхідну матеріальну та нематеріальну допомогу відповідно до компетенції, визначеної, зокрема, в актах про соціальний захист, про професійну та соціальну реабілітацію. Важливим для дослідження є функціонування служби соціального захисту в умовах пандемії, є також моніторинг складної ситуації та передача інформації відповідним установам. Цей новий виклик і завдання полягає в щоденному спостереженні та звітуванні про епідеміологічні загрози.

Метою статті є обґрунтування державної соціальної політики захисту населення в період епідеміологічних загроз унаслідок карантинних обмежень під час впливу пандемії COVID-19.

Виклад основного матеріалу. У початковий період пандемії виконання своїх функцій соціальними працівниками відбувається відповідно до принципів гігієни та дотримання рішень санітарних служб, про можливі форми пільг та їх розміри, про неурядові організації, що пропонують різні форми матеріальної та нематеріальної підтримки. Спочатку ніхто не очікував, що загроза COVID-19 принесе багато негативних наслідків у медичній, соціальній, економічній та людській сферах, ситуація спричинила надзвичайно складні виклики, з якими зустрічаються соціальні служби кожної країни. Важливим є цілодобовий телефон для людей похилого віку, де зацікавлені особи отримують інформацію про рекомендовані способи поведінки в надзвичайній ситуації та можливі форми допомоги.

У цій ситуації для потреб людей, які чекають на допомогу, існують посилення, які скеровують на форми, котрі потрібно заповнити під час подачі заявки на пільги. Також існує детальний перелік номерів телефонів та адрес електронної пошти, що дозволяє здійснювати контакт телефоном та електронною поштою. Особливо необхідно

підкувалися про самотніх людей, які користуються такою формою підтримки, це має відбуватися постійно, відповідно до отримання інформації від окремих підрозділів [4]. На вебсайті служби соціального захисту також має публікуватися інформація про конкретні рішення, пов'язані з профілактикою та протидією COVID-19, надана іншими установами.

Крім того, потрібно опублікувати інструкції про те, як правильно мити руки, а працівники та клієнти повинні мати доступ до засобів для дезінфекції рук. За допомогою дистанційного зв'язку (телефон, Інтернет) потрібна можливість зв'язатися із соціальними працівниками служби соціального захисту та отримати інформацію про методи надання послуг, включаючи необхідні документи, методи отримання та вирішення питань в електронному вигляді, а також послуги, що надаються спеціалістами. Потрібно також переглянути інформацію про конкретні рішення, пов'язані з профілактикою та протидією COVID-19, оновлену на вебсайті служби соціального захисту, опубліковану або розміщену у вигляді посилань.

Із цією метою органи соціального захисту повинні тісно співпрацювати із санітарно-епідеміологічними організаціями для отримання поточної інформації про людей, які перебувають на карантині, та для перевірки запитів на підтримку. Збирається, а потім надається інформація про матеріальні потреби, за підтримки та соціальної безпеки відстежується стан здоров'я, а також види та методи допомоги і забезпечення потребуючих [1]. Зазвичай у кризових ситуаціях найважливішою формою допомоги є емоційна підтримка, яку також називають однією з форм соціальної підтримки.

Зважаючи на ситуацію, зазначена форма підтримки полягає в проведенні комунікації, спрямованої на формування відчуття безпеки, турботи, пробудження надії, а також відчуття затребуваності. Іншою формою допомоги, що застосовується під час пандемії, є інформаційна, яка полягає в наданні вичерпної інформації щодо видів та форм підтримки, принципів її надання в період обмеженої доступності ресурсів допомоги або відсутності можливості особистого контакту з працівниками, які організують допомогу громадянам.

Організаційна підтримка часто стосується того, як і куди подати заяву про допомогу разом із необхідними документами, де завантажити відповідні форми. Коли ми говоримо про матеріальну підтримку, то розуміємо можливість звернення за пільгами, передбаченими законодавством. Тут слід також згадати організацію послуг з догляду за самотніми, людьми похилого віку та інвалідами, а також спеціалізовані послуги з догляду за людьми з психічними розладами. Цей вид допомоги також полягає в наданні ліків та продуктів харчування потребуючим, переважно самотнім, інвалідам і тим, що на карантині.

Особливо заслуговує на увагу соціальна робота, що проводиться працівниками служби соціального захисту під час пандемії, яка характерна виявленням ситуації, координації наданої допомоги, моніторингу ризиків, коли люди та сім'ї отримують допомогу та перебувають на карантині. Працівники служби соціального захисту також допомагають в отриманні документів з інших установ, наприклад, поліції, прокуратури, необхідних у зв'язку з похованням. Соціальні працівники інформують співрозмовників про ситуацію щодо самотніх, літніх та інвалідів, просячи їх повідомити відповідні служби про громадян, яким потрібна допомога, в тому числі на карантині.

Громадяни на карантині надають інформацію про можливість користування продуктами харчування, фінансову чи психологічну допомогу та можливість здійснювати покупки з доставкою додому [7]. Під час пандемії соціальні працівники повинні постійно розширювати свої знання щодо надання соціальної допомоги в умовах пандемічної кризи. Крім того, соціальні працівники повинні отримати доступ до інформації щодо людей, які перебувають на карантині, а також тих, хто потребує підтримки, можуть повідомляти про свої потреби до служби соціального захисту.

Найважливіші завдання, які стоять перед соціальними працівниками під час пандемії, включають необхідність надання емоційної підтримки та супроводу, інформаційної підтримки, інструментальної підтримки, оціночної підтримки, координації підтримки, моніторингу прогресу, профілактичних дій. Нова реальність щодня створює нові виклики для служб соціального захисту населення, а також для соціальних працівників, сімейних помічників, терапевтів, педагогів та психологів, які працюють у цих центрах. Керівний персонал може скористатися спеціальними рішеннями про спеціальні дії, пов'язані з профілактикою, протидією COVID-19, іншим інфекційним захворюванням та спричиненим ними кризовим ситуаціям.

Повсякденне життя центрів соціального захисту населення стрімко змінюється, це підтверджують масштаби змін у повсякденному функціонуванні служб соціального захисту. Важливими є документи, необхідні для отримання пільги, вони надсилаються електронною поштою, і якщо у когось немає адреси електронної пошти, їх можна надіслати в паперовій формі на поштову скриньку. Через помітне зростання спроб самогубства збільшується кількість людей, яких охоплює психологічна підтримка з боку служби соціального захисту населення.

Зазначені заходи є перевіреним та ефективним способом функціонування служби соціальної допомоги в період пандемії коронавірусу, необхідність реорганізувати роботу спонукає досвідчених соціальних працівників поділитися своїми знаннями та досвідом з іншими [3]. Загалом, соціальна робота під час пандемічної кризи зводиться до визначення потреб людей, які перебувають на карантині, координації наданої допомоги та пропозиції скористатися консультаціями спеціалістів.

Зі спалахом вірусу SARS-CoV-2, який спричинив глобальну пандемію, соціальні працівники зустрілися з новими викликами та загрозами. Адже є занадто мало працівників, вони перевантажені завданнями, працюють у стресовому стані, часто піддаються фізичній чи словесній агресії, необхідність покращення умов праці соціальних працівників з точки зору безпеки також є підтвердженою. Соціальна робота є професією з особливим ризиком, а рівень почуття безпеки у зв'язку з виконаною роботою є відносно низьким. Багато працівників, займаючись своєю професійною діяльністю, піддаються психологічному насильству з боку клієнтів, на додаток до вже існуючих загроз є потреба додати ті, що пов'язані зі станом пандемії. Ці загрози становлять новий виклик для соціального забезпечення не тільки з точки зору забезпечення всіх потреб споживачів, а й забезпечення безпеки та здоров'я працівників. Поряд із тими, хто зіткнувся із втратою роботи, смертю родичів, хворобою та ускладненнями після перенесеної COVID-19, ізоляцією і зростанням безробіття, з'явиться нова група одержувачів соціальної допомоги. Брак персоналу, фінансових ресурсів та відповідних системних рішень, а також державної підтримки є справжнім викликом для служби соціального захисту населення.

Для багатьох сімей ізоляція або значне обмеження пересування виявилось справжнім пеклом, заходи соціальної ізоляції COVID-19 мали глибокий вплив на психічний добробут людей у суспільстві в цілому. Багато з наслідків карантинних обмежень є ключовими факторами ризику проблем із психічним здоров'ям, включаючи самогубство, самошкодження, вживання наркотичних речовин та домашнє насильство [5]. Соціальні взаємодії широко пов'язані з психічним благополуччям, соціальними можливостями та працевлаштуванням, тому скорочення цих заходів викликає глибоку стурбованість у суспільства.

Багато сімей боролися зі страхом за матеріальне майбутнє сім'ї, за власне здоров'я та здоров'я родичів, які перебувають у лікарнях. Виклики до центрів соціального захисту містять принципи, спрямовані на забезпечення безпеки як працівників центрів соціального захисту, так і осіб, які перебувають під їхньою опікою. Офісний працівник здатний виконувати стовідсотково віддалені завдання, це великий виклик як для керівного персоналу, так і для самого соціального працівника, оскільки прямий контакт піддає працівника ризику зараження вірусом SARS-CoV-2, а особу та її сім'ю – заразитися вірусом від працівника. Пандемія коронавірусу SARS-CoV-2 призвела до десятків мільйонів підтверджених випадків захворювання та різко збільшила щоденну статистику смертності у світі, це також викликало побоювання щодо наближення економічної кризи та рецесії.

Висновки з дослідження і перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. Соціальне дистанціювання, самоізоляція та обмеження на поїздки призвели до скорочення працівників у всіх галузях економіки та призвели до втрати багатьох робочих місць. Пандемія, що триває, безумовно, призведе до зростання економічної кризи та збільшення кількості людей, які потребують допомоги від органів державної влади. Через оголошену пандемію служби соціального захисту не припиняли свою роботу, лише обмежували прямі контакти з людьми, які потребують підтримки. Служби соціального захисту протидіють пандемічній ситуації, яка впливає на громадян, що перебувають під їхньою опікою, та забезпечують безпеку в їхньому середовищі проживання.

Присутність соціальних працівників змушує людей усвідомити, що надія повертається до людини лише тоді, коли вона може розраховувати на допомогу інших людей. Соціальна допомога є інститутом, що дозволяє окремим громадянам та сім'ям отримувати пряму та непряму допомогу в подоланні проблем та складних життєвих ситуацій, вирішення яких було б неможливим, а часто навіть загрозливим для життя, без надання підтримки. Соціальна допомога є частиною програми різних сфер підтримки на місцевому рівні. Її завдання – не лише здійснювати діяльність, спрямовану на незалежність людей та сімей, що перебувають у зоні ризику, але насамперед створити середовище, сприятливе для їх функціонування. Як інститут соціальної підтримки в окремих сферах, вона є частиною соціальної політики держави, складаючи частину системи соціального забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Державна політика у сфері охорони здоров'я : кол. моногр. : у 2 ч. / кол. авт. ; упоряд. Я.Ф. Радиш ; передм. та заг. ред. М.М. Білинської, Я.Ф. Радиша. Київ : НАДУ, 2013. Ч. 1. 396 с.
2. Кравченко М.В. Система соціального захисту населення як об'єкт державної політики: методологія та практика : монографія. Київ : Інформ.-аналіт. агентство, 2012. 451 с.
3. Крентовська О. Глобальна соціальна політика і міжнародне співробітництво щодо питань старіння населення. *Демократичне врядування: науковий вісник*. 2009. Вип. 4. URL: http://vivacademy.com/vidavnitstvo_1/visnik4/fail/+Krentovska.pdf (дата звернення: 15.08.2021).
4. Лаврентій Д.С. Механізм державно-приватного партнерства в процесі реформування сфери охорони здоров'я в Україні : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02 «Механізми держ. упр.» ; М-во освіти і науки України, ПАТ «Вищ. навч. закл. «Міжрегіон. акад. упр. персоналом». Київ, 2019. 20 с.
5. Москаленко В.Ф., Грузева Т.С., Іншакова Г.В. Регламентация права на охрану здоров'я у міжнародних нормативно-правових актах. *Медицинское право Украины: правовой статус пациентов в Украине та його законодавче забезпечення (генезис, розвиток, проблеми і перспективи вдосконалення)* : матеріали II Всеукраїнської

наук.-практ. конф. (Львів, 17–18 квітня 2008 р.). Львів. URL: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/02_186_01.pdf (дата звернення: 15.08.2021).

6. Охрана здоровья и права человека : ресурсное пособие / под научн. ред. И.Я. Сенюты (версия на рус. языке). 5-е изд., доп. Львов : Издательство ЛОБФ «Медицина и право», 2015. 989 с.

7. Палас Н. Транснаціональна модель демократії та її вплив на процеси глобального врядування в умовах сучасного світу. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку* : зб. наук. пр. ; Національний університет «Львівська політехніка». Львів : Вид-во НУ «Львівська політехніка», 2009. Вип. 21. С. 145–150.

References:

1. Edited by Bilyns'koyi M.M., Radysha Ya.F. (2013), *Derzhavna polityka u sferi okhorony zdorov'ya* [State policy in the field of health care], Col. Monograph, 2 p., Press NADU, Kyiv, P. 1. 396 p. [Ukraine].

2. Kravchenko M.V. (2012), *Systema sotsial'noho zakhystu naseleण्या yak ob'yekt derzhavnoyi polityky: metodolohiya ta praktyka* [The system of social protection as an object of state policy: methodology and practice], Monograph, Press Inform.-analit. ahentstvo, Kyiv, 451 p. [Ukraine].

3. Krentovs'ka O. (2009), “*Hlobal'na sotsial'na polityka i mizhnarodne spivrobotnytstvo shchodo pytan' starinnya naseleण्या*” [“Global Social Policy and International Cooperation on Aging”], journal *Demokratychnе vryaduvannya* [Democratic governance], vol. 4. URL : http://lvivacademy.com/vidavnytstvo_1/visnik4/fail/+Krentovska.pdf [Ukraine].

4. Lavrentiy D.S. (2019), *Mekhanizm derzhavno-pryvatnoho partnerstva v protsesi reformuvannya sfery okhorony zdorov'ya v Ukrayini* [The mechanism of public-private partnership in the process of health care reform in Ukraine], Ph.D thesis: 25.00.02 “Mekhanizmy derzh. upr.”; press *M-vo osvity i nauky Ukrayiny, PAT “Vysch. navch. zakl. “Mizhrehion. akad. upr. Personalom”*, Kyiv, 20 p. [Ukraine].

5. Moskalenko V.F., Hruzyeva T.S., Inshakova H.V. (2008), “*Rehlamentatsiya prava na okhoronu zdorov'ya u mizhnarodnykh normatyvno-pravovykh aktakh*” [“Regulation of the right to health care in international regulations”], materials of the II All-Ukrainian science-practict. conf. *Medychne pravo Ukrayiny: pravovyy status patsiyentiv v Ukrayini ta yoho zakonodavche zabezpechennya (henezys, rozvytok, problemy i perspektyvy vdoskonalennya)* [Medical law of Ukraine: legal status of patients in Ukraine and its legislative support (genesis, development, problems and prospects for improvement)], Lviv. URL: http://medicallaw.org.ua/uploads/media/02_186_01.pdf [Ukraine].

6. Edited by Senyuty I.Ya. (2015), *Okhrana zdorov'ya i prava cheloveka* [Health protection and human rights], Resource manual, Press LOBF “Meditsina i pravo”, Lviv, 989 p. [Russian].

7. Palas N. (2009), “*Transnatsional'na model' demokratiyi ta yiyi vplyv na protsesy hlobal'noho vryaduvannya v umovakh suchasnoho svitu*” [“Transnational model of democracy and its impact on the processes of global governance in the modern world”], collection of scientific works. *Ukrayins'ka natsional'na ideya: realiyi ta perspektyvy rozvytku* [Ukrainian national idea: realities and prospects of development], Press NU «L'vivs'ka politekhnikha», vol. 21, pp. 145–150 [Ukraine].